

Віра Аксьонова
Кандидат філософських наук, доцент
Льотна академія Національного авіаційного університету
Ігор Скловський
Доктор філософських наук, доцент
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький

ЕКСТРЕМАЛЬНІ УМОВИ БУТТЯ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ СЕНС ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ГУМАНІСТИКИ

Проблема національної ідентичності є основою в духовній сфері українського самоствердження. Сучасна історіографія саме з цього починає системний розгляд оновлення аспектів єдності нової політичної нації, українських патріотів, що спеціалізувалися на філософському розумінні освітнього простору або осмисленні викривлення національної свідомості.

Взагалі серед своїх духовних попередників рідко дослідниками згадується А. С. Макаренко, - він екстремальних умовах суцільної русифікації діяв легально, зберігав дух козакофільства. Його ім'я має бути серед українських видатних реформаторів освітнього простору. Дослідники, що спеціалізуються на трансформації свідомості у сучасному громадському контексті, згадуючи освітню традицію від Г. Сковороди, Т. Шевченка, М. Пирогова, К. Ушинського до П. Юркевича..., І. Дзюби, Є. Сверстюка, дуже рідко користуються його спадщиною, - геніальним художнім твором «Педагогічна поема».

Також, майже не пов'язують з його системою колективістського виховання онтологічний аспект соціокультурних змін буття, іноді скоромовкою паплюжать цей багатостраждальний козакофільський досвід, але щоб протиставляти відомих авторів систем реформування освіти, зокрема А. С. Макаренка і К. Д. Ушинського (Ю. Руденко) [4, С.4] Він яскраво осмислив причини і сутність українського «бунту має» у книгах «Педагогічна поема, «Флаги на вежах» та серії статей, в яких презентує романтично-просвітницьку модель гуманізації освітнього простору нескореної України.

М. Красовицький, доктор педагогічних наук у статті «Дві позиції, щодо педагогічної спадщини Антона Макаренка (1999 р.)» полемізує з деякими тезами відомого педагога української діаспори Г. Ващенко (у розділі «Педагогічна наука в СРСР» (1955 р.)): «Чи був Макаренко більшовиком-фанатиком..., чи це був кар'єрист, що вислужився перед більшовиками»... В усіх фундаментальних творах А. С. Макаренка майже не згадується Сталін... Жовтневу революцію він

характеризував як «просто частковий випадок нашого національного гармидеру». «Не менше здивування викликало твердження Г. Ващенка: «Макаренко не маючи фундовних знань з педагогіки та історії, заперечував будь-яке значення педагогічної науки...».

Юрій Руденко, доктор педагогічних наук, професор НПУ імені М. Драгоманова, наприклад, у статті «Чи знаємо і шануємо геній Костянтина Ушинського?» (2003р.), аргументуючи явище невігластва у минулому деяких радянських педагогів, механічно повторює про існуючу схему національного українського виховання, і, в слід за Г. Ващенком у своїй статті в газеті «Освіта» (2003р.) цитується декілька слів (відкинувши ідею про зв'язок в ідентифікації виховання з продуктивною працею): «Хіба ще багато педагогів вірять в істинність, непохитність положень А. С. Макаренка про те, що «Дуже багато деталей в людській особі і в людській поведінці можна зробити на пресах, просто штампувати в стандартному порядку»... Хіба багато педагогів повинні краще знати положення А. Макаренка, ніж К. Ушинського» (Ю. Руденко) [4, С.4].

Гуманістичні обрії дозволяють вдало проникати у синтезуючий зміст продуктивної праці, щоб сформувати загальний базис кроскультурної взаємодії «батьків і дітей». У процесі формування інтерактивного діалогу формуються структури глобалізованого соціуму; у рамках кожної цивілізації; освітня модель має механізми, серед яких образ Дон Кіхота, з яким у «Педагогічній поемі» ототожнює себе Антон Макаренко, - дозволяє українським автохтонам розширяти соборні зв'язки з іншими культурами.

А. С. Макаренко перемагає націоналофобії, зокрема малоросійську меншовартість чи антисемітизм, проявив себе носієм українських цінностей у душі гуманізму. «Бороться с этим (проявами меншовартості - створюють екстремальну ситуацію. – Авт.) оказалось невыносимо трудно. Все делалось в полной тайне, очень осторожно и почти без риска, потому что евреи... запугивались до смерти и боялись жаловаться. Только по косвенным признакам, по убитому виду, по молчаливому и несмелому поведению можно было строить догадки..., неуловимые слухи... установили и список насильников. Все это были наши старые знакомые: Бурун, Митягин, Волохов, Приходько, но самую заметную роль в этих делах играли... Осадчий и Таранец... Теперь склонность к преобладанию нашла выход в пуганье евреев и издевательства над ними» (А. С. Макаренко). [3, С. 76-77]

А. С. Макаренко уособлював незламний український дух зі своїм гуманістичним набором напрямків соціокультурної дії, вважав себе «Дон Кіхотом Запорозьким» [3, С. 310].

Завдяки новим парадигмальним важелям, він заторкує гуманістичну «мовленнєву культуру» сучасної особистості, що живе за умов соціокультурно-полінаціональної взаємодії цивілізованих українців - носії соціуму мовленнєвої компетенції, поступово змінюють значну масу пасивного народонаселення (хохли і малороси чи малополяки, які ще не демонструють патріотичну гідність (за мовним вантажем етнографічного нігілізму)). Чим глибше дані соціокультурного спостереження задіяні у процесах соборного зміцнення процесу становлення політичної нації, тим більш впевнено сучасна Україна відповідає потребам європейського реформування.

Грунтовний, у дусі філософської термінології, є підхід А. С. Макаренка як «Дон Кіхота Запорозького» до парадигми колективістської освіти, символ нової генерації українців. Гуманістика дозволяє сформулювати антропологічно-екзистенціальне потрактування козакофільсько-термінологічного словосполучення, - примушує зменшувати «апологию бунту мас». Цей експеримент, що почався, як відлуння романтично-просвітницької доби, торкнувся субстанційних підвалин козакофільства, і почав так чи інакше перехрещуватися з феноменом боротьби за свободу «маленького українця», оскільки радянський тоталітарний режим ситуативно намагався здійснити шляхом насилля модель радянської стандартизованої молодої людини, як суб'єкта нібито революціоністської вільної дії.

Виховання українця-козакофіла не було марним, з'явилася схожа закономірність: дуалізм педагогічних реформ і філософем освіти, що мають вплинути на відповідальність когорти Дон Кіхотів, оскільки філософія колективістської моделі освітнього простору є відлунням романтично-просвітницької доби і у своєму впливі на учнів і студентів (практично зараз йдуть по різних напрямках) тяжіє до єдності, до відтворення екзистенціалів української політичної нації.

Результати дослідження показують, що «постнекласичний контекст гуманістичного феномену етнонаціональної гідності» має стати постійно діючим «громадським барометром» для працівників державних та громадянських організацій. Доля А. С. Макаренка, який зміг за допомоги активу (у колективі є громадська ідентифікація: «актив», «пасив», «болото», «шпана») подолати прояви побутових націоналофобій, чим вчасно попередив хвилю негативних явищ, у той же час він вдало зміг оприлюднити своє гуманістичне обличчя «Дон Кіхота Запорізького».

При орієнтації на індивідуальну траєкторію патріотичного розвитку учня (та майбутнього студента) такий підхід здавався А.С.

Макаренку найбільш доцільним і оптимальним, оскільки відповідав і філософії гуманістично-колективістського романтизму, і допомогав реальному пасіонарному вихованню; творчість А. С. Макаренка відома на всіх континентах.

А. С. Макаренко модернізував дух «творчості Тараса Шевченка» та М. Сервантеса, оновивши духовне коло козакофілів-однодумців.

Втілення духу філософем у різних типах національної самоідентифікації у наш час потребує аналізу як західного, так і власного досвіду (життя і доля видатного новатора-педагога А.С. Макаренка це підтверджує).

Література

1. Аксьонова В.І. Український дух, як феномен патріотизму в контексті комунікативного суспільства/Віра Аксьонова//Перспективи. Наук. журн. ПНПУ им. К.Д.Ушинського., гол. ред. Євген Борінштейн. – 2015. - №1. – С. 13-18
2. Дзюба І.М. Інтернаціоналізм чи русифікація?/Іван Дзюба. – К.: Києво-Могилянська академія, 2005. – 336 с.
3. Макаренко А.С. Педагогічна поема/Антон Макаренко. – К.: Радянська школа, 1987. – 512 с.
4. Руденко Ю. Чи знаємо і шануємо геній Костянтина Ушинського?/Юрій Руденко// Освіта.-2003.-5-12 березня.-С 4-5.
5. Сверстюк Є. Світлі полоси життя/Євген Сверстюк. – К.: КЛПО, 2015. – 768 с. – С. 336-349.
6. Скловський І.З. Соціальні протиріччя, їх знання в національній ідеї/Ігор Скловський//Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. Зб. наук. праць – Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2005. – вип. 18. – С. 297-302
7. Снегір'ова В. Мигель де Сервантес. «Дон Кіхот». «Печальний образ» чи пародія?/Валентина Снегір'ова//Всесвітня література в сучасній школі. – 2014. – №4. – С.21-22.